

формами та мотивами. Адже з усіх видів мистецтва саме вишивка мала найміцніший зв'язок з повсякденним життям і побутом трудового народу, та виражала його смаки і їй задовільняла естетичні запити. Будучи яскравою ознакою національної своєрідності, українська художня вишивка була невичерпним джерелом розвитку українського ужиткового мистецтва.

Зараз вишитий одяг знову набирає популярності. Тепер він не лише прикрашає кожну людину і додає їй оригінальності, але і свідчить про повагу до своєї культури, історії та традицій.

Сучасні дизайнери з цікавістю вивчають самотутній народний костюм українців, переймаючи багато ідей з його невичерпного різноманіття. Це допомагає їм створюватимодний одяг, що, або заснований на українських традиціях, або хоча б включає українські орнаменти та елементи, що вносять неповторний колорит у сучасний костюм. І хоча модерні орнаменти, можливо, виглядають не зовсім так, як стародавні, а більш абстрактно, все одно вони продовжать передавати нам ту символіку вишивки, яку зберегла традиція.

ЛІТЕРАТУРА

1. Кара-Васильєва Т. Історія Української вишивки / Тетяна Кара-Васильєва. – К.: Мистецтво, 2008. – 464 с.
2. Мозолєвський Б. М. Товста Могила. – Київ: Наукова думка, 1997. – 197 с.
3. Історія українського мистецтва: у 6-х томах / Академія наук УРСР, Головна редакція Української радянської енциклопедії, Науково-дослідний інститут теорії, історії та перспективних проблем радянської архітектури в місті Києві Державного комітету цивільного будівництва та архітектури при Держбуді СРСР; Голов. ред. кол.: М. П. Бажан (голов. ред.) та ін. Т.3 Мистецтво другої половини ХУІІ-ХУІІІ століття / Академія Наук УРСР. – Київ: Жовтень, 1968. – 1088 с.
4. Історія українського мистецтва: у 6-х томах / Академія наук УРСР, Головна редакція Української радянської енциклопедії, Науково-дослідний інститут теорії, історії та перспективних проблем радянської архітектури в місті Києві Державного комітету цивільного будівництва та архітектури при Держбуді СРСР; Голов. ред. кол.: М. П. Бажан (голов. ред.) та ін. Т. 4 Мистецтво кінця ХУІІІ - першої половини ХІХ століття / ред.: Я. П. Затенацький (відп. ред.); Г. О. Лебедев; Ф. П. Шевченко. Кн. 1. - 1969. – 363с.; іл.
5. Історія українського мистецтва: у 6-х томах / Академія наук УРСР, Головна редакція Української радянської енциклопедії, Науково-дослідний інститут теорії, історії та перспективних проблем радянської архітектури в місті Києві Державного комітету цивільного будівництва та архітектури при Держбуді СРСР; Голов. ред. кол.: М. П. Бажан (голов. ред.) та ін. Т. 4. Мистецтво другої половини ХІХ - ХХ століття / ред.: В. І. Касян (відп. ред.); В. А. Афанасьєв; Я. П. Затенацький; Г. О. Лебедев; Ф. П. Шевченко. Кн. 2. - 1970. – 435 с.; іл.

Надія БАРАНОВСЬКА, Марія ПОДОЙНІКОВА
(Львів, Україна)

ТРАДИЦІЇ ТА ІННОВАЦІЇ У МУЗЕЄФІКАЦІЇ «НЕЗРУЧНОЇ СПАДЩИНИ»

В умовах становлення в межах колишнього Радянського Союзу ряду незалежних держав постає важливе питання переосмислення цього історичного періоду. Тому шляхи пошуку унікальної стратегії трактування такої спадщини є вкрай актуальними та своєчасними.

Сам термін «незручна спадщина» певною мірою є інноваційним, оскільки до його використання вдаються переважно іноземні дослідники, українці цього терміну уникають, зокрема:

спадщину тоталітарних і авторитарних режимів сьогодні пов'язують з дисонуючою [1, с. 2], тяжкою [2, с. 2–3], незручною [3, с. 33–37] або суперечливою [4, с. 1–50] спадщиною.

Загалом, спостерігається деяка закономірність у ставленні до пам'яток історії та культури в періоди кризових явищ у суспільно-політичному житті країни. Чим вищою є політизація громадянського суспільства, тим частіше здійснюється наруга над об'єктами культурної спадщини. Так було за часів УНР — знесення пам'ятників царям та їх прибічникам, в період більшовицького терору — руйнування всього, що не вписувалося в рамки пролетарської доктрини, в період хрущовської «відлиги» — знесення пам'ятників Сталіна та його пособників, а також пам'яток сакральної архітектури; горбачовської перебудови — так звана «війна пам'яток» із знесенням символів тоталітарної доби. Так відбувається і в сучасній Україні період гіперполітизації суспільства. [...]. Визнання пріоритету загальнолюдських цінностей та необхідність збереження культурного доробку кожного етносу характеризує сучасний рівень поцінування пам'яток в Україні, де в основу покладено принцип поважного ставлення до етнокультурних традицій та реліквій етносів, які мешкають на її теренах [5, с. 191].

З урахуванням складності інтерпретації тоталітарної спадщини можна виокремити три складові: офіційна спадщина (стосується матеріальних свідчень влади та ідеології; спадщина, яка стосується спротиву тоталітарному режимові, яку прираховують до спадщини насилля (heritage of atrosity); спадщина повсякдення тоталітарного суспільства [6, с. 50].

Тому важливим є питання музеєфікації пам'яток радянського минулого, а власне – реліквів повсякденного життя. З огляду на те, що такі проекти європейських урядів пов'язані з культурною політикою, їх можна класифікувати відповідно до тематики висвітлення на: історико-меморіальні, історико-культурні та історико-меморіальні заповідники. Відповідно до характеру використання їх можна розділити на: науково-просвітницькі, наукові, учбові.

У процесі музеєфікації періоду комунізму можна виділити кілька стратегій, які містять такі фактори:

1) наукова розробка проблеми, ґрунтовна стендова інформація, цікавий підбір матеріалу, вибудований за двома рівнями. Горизонтальну композицію зумовлює логіка входження, перебування й вихід із зони комунізму, вертикальну — експозиції з різних сфер життя при комуністичній владі (школа, дім, магазин, вулиця, спорт, сільське господарство, правоохоронні заклади, мистецтво тощо);

2) оптимістично-патріотичний або трагедійний тон.

Впливаючи з останнього, концепція музею передбачає або іронічно-відсторонене ставлення до комунізму, з шаржевими елементами (Чехія) або віктимізаційне трактування сторінок минулого (Угорщина, Литва). Для такого виду музеїв характерною є візуальна агресивність та значна фактична насиченість експозицій. Поряд із цим, для низки таких музеїв, як наприклад, Музей терору в Угорщині, притаманним є дисбаланс музейного матеріалу, що дає підстави для звинувачень у політичній ревізії, намагання замовчати т.зв. «чорні сторінки» власної історії. Слід згадати і зображення так званого ненасильницького опору, поширене, здебільшого, на території Німеччини. У цьому контексті можна згадати музей «Checkpoint Charlie».

Окрема тема для розгляду — музеєфікація радянських об'єктів. Взагалі, ставлення до культурної спадщини, яка збереглася до наших днів у вигляді різноманітних об'єктів, що мають універсальну історичну, наукову, культурну і мистецьку цінність, попри наше політичне ставлення до епохи, є одним із важливих показників культури.

Наше усвідомлення свого місця у сучасному європейському культурному процесі, неможливе без усвідомлення не лише «світлих», але й «темних» сторінок свого історичного минулого, відповідних пам'яток культурної спадщини, їх органічного включення в суспільне життя. Адже

кожний об'єкт має індивідуальні особливості, що формують його історико-культурний потенціал, який не має аналогів.

Окрім традиційних музеїв, музеєфікація комунізму передбачає й інші форми. Перша — парки радянського періоду, або так звані гетто-парки наприклад парк «Мemento» в Будапешті. Інший жанр — використання міліарного спадку соціалістичної доби, як то: екскурсії в бункер, підводний човен, тощо, що набуло поширення в країнах Балтії. Такого роду ГУЛАГівські «Діснейленди», зумовлені принципами «продажу-споживання», демаскують соціополітичні мотивації організаторів. Таке поєднання ставить питання про релятивізацію морально-етичних норм в осмисленні радянського минулого й викликає проблему «межі» в рецепційних моделях комунізму.

Друга стратегія у музеєфікації комунізму в колишніх радянських республіках — це створення музеїв радянської окупації. Створення та існування цих музеїв також демонструє консолідацію державної влади та національних діаспор, зокрема, в питаннях фінансування й підбору матеріалів, що документують радянські злочини [7, с. 4 – 6].

Принципово новим та цікавим підходом до музеєфікації пам'яток періоду тоталітаризму є віртуальні музеї. Яскравим прикладом є віртуальний музей Гулагу [8]. Творці цього проекту стверджують : «Ми розглядаємо проект «Віртуальний музей Гулагу» як сукупність різноманітних музейно-виставкових ініціатив, об'єднаних у єдиному віртуальному просторі для співставлення та пошуку шляхів інтеграції , при тому так, щоб авторська та регіональна специфіки не були втрачені, а увійшли в єдине ціле як його частина. Для цього ми збираємо колекцію розрізнених образів матеріальної пам'яті про державний терор радянської епохи, передусім – пам'яті музейної. Кінцева мета проекту – створення Віртуального музею, який відображав би як загальну історію терору, так і сучасний стан пам'яті про нього, в її матеріальному втіленні.

Отже, в результаті проведеного аналізу діяльності музеїв тоталітаризму, наочними є кілька тенденцій. Перша проявляється в символічному акті «продажу» комунізму. Зважаючи на те, що епоха радянського комунізму відійшла у минуле, її артефакти в певному сенсі унікальні й неповторні, тому вона отримує додаткове символічне значення й додаткову вартість: більшість музеїв комунізму — це вигідні бізнес-проекти. Друга тенденція полягає в тому, що музеї декодують специфіку боротьби за пам'ять, яка розгорнулася в Європі й пов'язана з постулюванням національних соціокультурних моделей. Її основа — це духовна опозиція комунізму в усіх її проявах: трагедійності, іронізуванні, шаржуванні, ритуалізації тощо. Третя тенденція пов'язана з формуванням парадигми рецепції: процес інтерпретації комунізму, і, зокрема, його музеєфікація фіксує сучасну ментальну карту Європи, яка визначається стратегією від розвінчання й осудження комунізму до його опосередкованої апології. Натомість складність музеєфікації пам'яток доби тоталітаризму в Україні полягає в тому, що відсутній загальний консенсус у суспільстві щодо трактування такої спадщини, відсутність відповідальної політичної еліти, яка б змінила дискурс з активної відмови від минулого на активне його використання у культурній політиці.

ЛІТЕРАТУРА

1. Tunbridge J. E., Ashworth G. J. Dissonant Heritage. The Management of the Past as a Resource in Conflict. – Chichester, 1996. – 299 p.
2. Mc Donald Sh. Difficult Heritage: Negotiating the Nazi Past in Nuremberg and Beyond. – London, 2009. – 240 p.
3. Dearborn L. M., Stallmeyer J. C. Inconvenient Heritage: Erasure and Global Tourism in Luang Prabang. – Walnut Creek: Left Coast Press, 2010. – 168 p.

4. Silverman H. Contested Cultural Heritage. A Selected Historiography // Contested Cultural Heritage. Religion, Nationalism, Erasure, Exclusion in a Global World / ed. by H. Silverman. London, 2011. – 49 p.
5. Катаргіна Т. І. Історико-культурна спадщина національних меншин у Києві // Проблеми збереження історико-культурної спадщини Києва / Горбик В. О. (відповідальний редактор), Даниленко В. М., Денисенко Г. Г., Катаргіна Т. І., Кубальський О. Н., Федорова Л. Д. (науковий редактор) — К.: Інститут історії України, 2009. — С. 165 – 199.
6. Čepaitienė R. Sovietinio laikotarpio istorijos ir paveldo įprasminimo problemos Vilniaus mieste // Santykis su istorine praeitimi XXI amžiaus Vilniuje (sud. A. Nikžentaitis, A. Ragauskas). Vilnius, 2004. – p. 47 – 59.
7. Інформаційно-методичні матеріали «З досвіду музеєфікації пам'ятників і пам'ятних знаків доби тоталітаризму» / Б. О. Ведибіда, В. Б. Павлов. — К.: Національний музей історії України, 2016. — 46 с.
8. Виртуальный музей Гулага [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.gulagmuseum.org/showObject.do?object=3315723&language=1>

*Наталія БОЖКО,
Леонід ЦУБОВ
(Львів, Україна)*

РОЗДІЛЬСЬКИЙ ПАЛАЦ ЛЯНЦКОРОНСЬКИХ ЯК ІСТОРИКО-КУЛЬТУРНА ПAM'ЯТКА ЛЬВІВЩИНИ

Львів – одне з найдревніших і найцікавіших міст України за кількістю і значимістю історичних та культурних пам'яток. Упродовж віків у місті формувались самобутні культура та мистецтво, що поєднали українські традиції із впливами інших європейських народів. Неповторний колорит міста творить давня історія, збережена і пропагована за допомогою сучасних технологій. Саме це сприяє розвитку туризму у регіоні. Львівщина є однією з нових DESTИНАЦІЙ Європи, зокрема, за останні 10 років кількість гостей міста зросла у 4 рази. З останніх досягнень, - за 2018 р. Львів відвідали понад 2.2 мільйони туристів [3]

Однак, подальший розвиток туристичної сфери потребує активізації використання сучасних методів ведення підприємницької діяльності, а також залучення нових об'єктів туристичної інфраструктури. У нашому регіоні є досить високий потенціал розвитку туризму, враховуючи ті пам'ятки архітектури та паркові ансамблі, що чекають на своє відродження.

Серед таких пам'яток слід згадати Роздільський палац графів Лянцкоронських, що знаходиться у мальовничому куточку Миколаївського району Львівської області. Палац є унікальною пам'яткою архітектури XVIII-XIX століть, а парк має статус цінної пам'ятки садово-паркового мистецтва. Історія цього місця тісно пов'язана з підприємницькою та меценатською діяльністю одного з аристократичних родів Галичини, зокрема Кароля Лянцкоронського.

Кароль Лянцкоронський був членом Верхньої палати Державної Ради у Відні, віцепрезидентом Організації охорони культурної спадщини, особистим радником цесаря Франца-Йосифа, кавалером ордену «Золотого Руна». Граф мав також почесні звання дійсного члена Академії Наук у Відні, доктора honoris causa Берлінського та Ягелонського університетів, захоплювався мистецтвом, був колекціонером, письменником і мандрівником.

Володіючи величезними маєтностями по усій території Австро-Угорської імперії – рідним краєм для родини Лянцкоронських була Східна Галичина. Отримані від підприємницької діяльності